

११. (क) डा. छविलाल गजुरेल

[संवत् २०३७ साल आश्विन २८ गतेका दिन आयोजित समारोहमा 'नेपालका परम्परागत प्रविधि' भन्ने ग्रन्थको लागि त्यसका रचयिता-द्वयलाई संयुक्त रूपमा प्रदान गरिएको संवत् २०३६ सालको 'मदन पुरस्कार' रचयिताहरूमध्येका एक डा. छविलाल गजुरेलले ग्रहण गरेपछि व्यक्त गर्नुभएको उद्गार। यो उद्गार 'नेपाली' त्रैमासिक अङ्क ८४ बाट उद्धृत गरिएको हो।]

सम्माननीया श्री रानीसाहेब जगदम्बाकुमारीज्यू, मदन पुरस्कार गुठीका विद्वान सदस्यहरू एवं उपस्थित विद्वद्वर्ग !

आज विद्वान्हरूको यस जमघटमा उपस्थित भै नेपालको ख्यातिप्राप्त 'मदन पुरस्कार' ग्रहण गर्न पाउँदा मलाई स्वाभाविक रूपमा भन्दा बढी खुसी लागेको छ। बढ्ता खुसी यस अर्थमा लागेको छ कि यो मदन पुरस्कारद्वारा हामी दुई जनाको कृतिको मात्र मूल्याङ्कन नभएर युगौंदेखि गहन चिन्तन गरी देश र समाजको भलो चिन्ताउने नेपाली शिल्पकार एवं प्राविधिज्ञहरूको महान् तपस्याको पनि मूल्याङ्कन एवं कदर भएको छ।

नेपाली प्राविधिक एवं शिल्पकारहरूको योगदान आजको विकासको सन्दर्भमा अत्यन्त महत्त्वपूर्ण देखिन आउँछ भन्नु सायद अत्युक्ति नहोला। हात्पा पुर्खाहरूले श्रीगणेश गरेका यी प्राविधिले समाजमा यस्तो गहिरो प्रभाव पारे कि त्यसलाई हामीले प्राविधिको रूपमा छुट्टै अस्तित्व रहेको जस्तो पनि देखेनौं। प्राविधि र कलाको अरु भन्ने प्राविधि र हात्पा संस्कृतिको यसरी संश्लेषण भयो कि हामीले प्राविधिलाई मात्र स्वतन्त्र रूपमा चिन्तनी गर्ने पनि सकेनौं। हात्पा समाजले ती प्राविधिलाई अभिन्न अङ्गको रूपमा ग्रहण गर्‍यो र यही नै हात्पा पूर्वीय प्राविधिका विशेषता हुन्। नेपाली माटोमा उब्भेने नेपाली जनजीवनमा व्यापक रूपले भिजेका नेपाली प्राविधिलाई जुन रूपमा पाइयो सकेसम्म ठीक त्यही रूपमा विद्वान्समक्ष राख्ने धृष्टता 'नेपालका परम्परागत प्राविधि'मा गरिएको छ।

यी प्राविधिको खोजतलास गरी यिनमा समयानुकूल संशोधन गरी यिनको आधुनिकीकरण गर्न सकेमा राष्ट्रिय प्राकृतिक सम्पदाको अधिकतम परिचालन भै

बहुसङ्ख्यक नेपालीले काम एवं माम पाउने कुरामा शंका देखिँदैन । चर्को मूल्यमा प्रविधि आयात गरेर मात्र राष्ट्रको विकास गर्न खोज्दा हामी सदा-सर्वदा परमुखापेक्षी हुनुपर्ने कुरो स्पष्ट छ । प्राविधिक शब्दको संरक्षण गर्ने, प्रविधिकसम्बन्धी अनुसन्धानका समस्या पैल्युउने एवं अनुसन्धानको माध्यमबाट राष्ट्रिय प्राकृतिक सम्पदाको परिचालन गर्ने उद्देश्यले प्रेरित हुँदा यो कृतिको जन्म भएको हो । यिनै हाम्रा ग्रामीण प्राचीन प्रविधिलाई उपयुक्त प्रविधि (एप्रोप्रिएट टेक्नोलोजी) को रूपमा विकसित गराउने अभिभारा नेपाली विद्वानहरूको काँधमा आइपरेको छ र यी प्रविधिले उपयुक्त प्रविधिको रूप लिएको दिन भविष्यमा चाँडै आउनेछ भन्ने मैले आशा राखेको छु । अवश्य पनि त्यो दिन अफ धेरै बढी खुसीयालीको दिन हुनेछ ।

मदन पुरस्कार गुठी २५ वर्षसम्म अनवरत रूपमा राष्ट्रको सेवा गरी रजत-जयन्ती मनाउन लागेको यस वर्ष आज यो समारोहको आयोजना गरी हामीलाई संयुक्त रूपमा मदन पुरस्कारद्वारा पुरस्कृत गरी प्रेरणा प्रदान गर्ने मदन पुरस्कार गुठीप्रति म कृतज्ञता ज्ञापन गर्न चाहन्छु । जसको उच्च भावना एवं उदारताबाट यो मदन पुरस्कार गुठीको स्थापना भयो एवं जसको प्रशंसनीय कार्यबाट ज्ञानविज्ञानको क्षेत्रमा केही गर्न खोज्ने नेपालीहरू सम्मानित भै प्रेरणा पाउँदै आइरहेछन् तिनै कार्यकी मूल प्रेरणास्रोत सम्माननीया श्री रानीसाहेब जगदम्बाकुमारीज्यूप्रति म हृदयदेखि नै कृतज्ञता एवं आभार व्यक्त गर्न चाहन्छु । जय देश जय नरेश !

